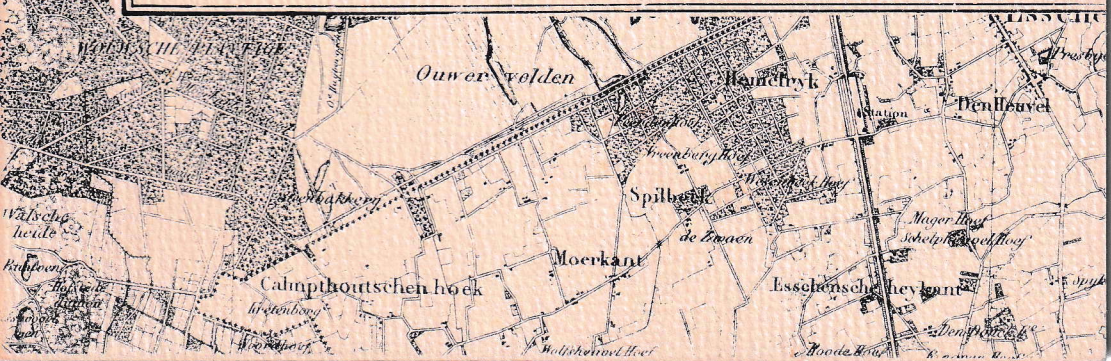

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

Programmaboekje
Wouw wou wa

14-17 aug. 1985

Wouw in vogelvlucht

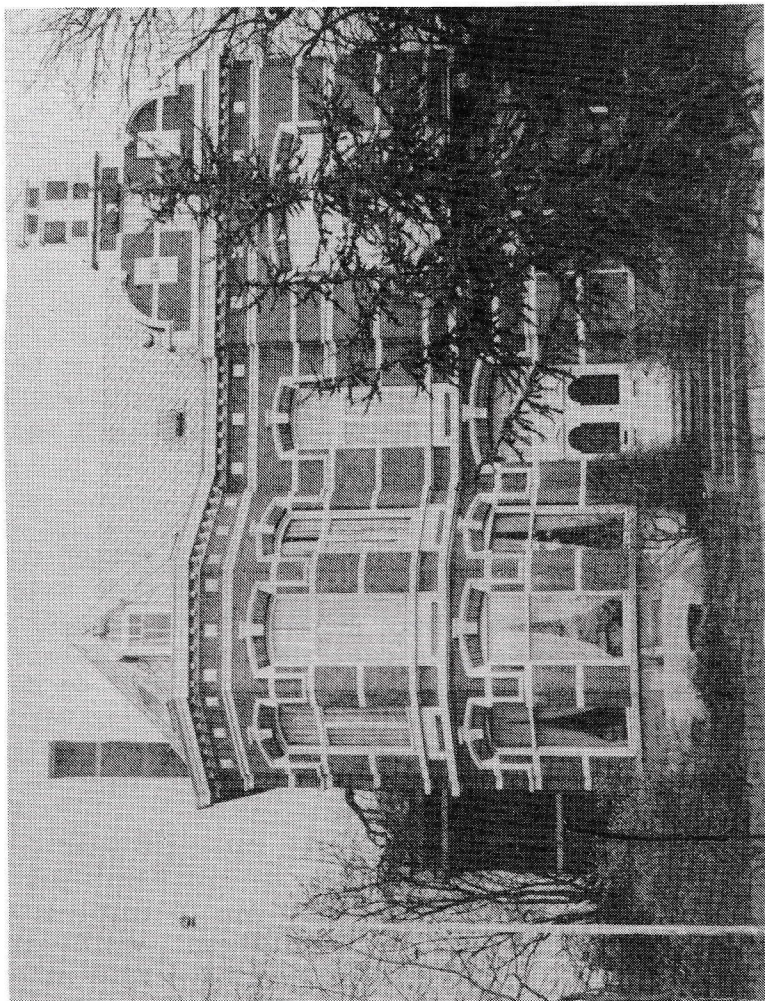
De gemeente Wouw bestaat uit 4 kernen: Wouw, Heerle, Moerstraten en Wouwse Plantage. De totale bevolking van de gemeente telt ruim 8200 zielen. Met ruim vijfduizend inwoners is het dorp Wouw veruit de grootste kern.

In de historie wordt Wouw al vrij vroeg vermeld. In 1232 duikt Wouw voor het eerst op in een charter waarin bepaald wordt dat Egidius of Gilles van Breda de eigendommen van de leenmannen van de hertog terug moet geven. Zo krijgt Boidinus het land bij de Zoom dat hij in zijn bezit had, onmiddellijk terug: "preter Woide". Wouw wordt dus uitgezonderd van die teruggave. Dit is de eerste keer dat de naam voorkomt in de geschiedenis. In de komende jaren wordt Wouw steeds duidelijker getekend. In 1263 brengen de gronden al tienden op. Dat blijkt uit een akte van Hendrik V van Breda die in dat jaar al zijn opbrengsten verpandde in de landen van Schoten, Ekeren en het hele Zoomland, behalve in zijn dorp Wouw (villa nostre de Woude).

In 1278 had Wouw al een schout en schepenen en een eigen rechtbank. Hoe belangrijk het dorp voor de streek was bleek in 1290 toen de Hertog van Brabant het grondgebied van Arnold van Leuven (het land van Breda) onder zijn neven verdeelde. Wouw kwam onder de eerste Heer van Bergen op Zoom, Gerard van Wezemaal. Het dorp telde toen liefst 2 molens, een bewijs dat het in agrarisch opzicht vrij belangrijk was. Gerard van Wezemaal noemde zich naast Heer van Bergen op Zoom ook vaak "Heer van Wouw". Dit valt onder meer te lezen in de rijkroniek van J. van Heelu waarin hij de slag bij Wörringen beschrijft.

KASTEEL

Met de komst van Hendrik I van Boutershem als leenheer van Bergen op Zoom, komt Wouw duidelijk in de gunst. Er werd een kapel gesticht bij het kasteel en dat wijst er op dat de heer zich voor langere tijd op dat kasteel wilde vestigen. Over de vroegste geschiedenis van het kasteel is niets bekend. Pas in 1342 wordt er in een akte gesproken over "die Zale" en een vermelding in de

De villa Eikenhof direct tegenover café Donkenhof. Dit huis is altijd dokterswoning geweest. In 1905 werd het huis gebouwd in opdracht van dr. G.M.J. van Aerssen. (foto: F. Schijven).

leenregisters van Brabant in 1379 van "'t Huys te Woude", neemt iedere onzekerheid weg. Het oorspronkelijke kasteel behoorde tot de "waterburchten", ronde, omgrachte kastelen, die met name in de eerste helft van de dertiende eeuw in de Nederlanden werden gebouwd. Vanaf dat moment komt het Wouwse kasteel regelmatig terug in de domeinrekeningen van de Heren van Bergen op Zoom. Uitbreidingen en verbeteringen zijn aan de orde van de dag en dat leidde er toe dat in latere eeuwen het kasteel van Wouw een fel begeerde "oorlogsbuit" werd.

Afwisselend was het in handen van de Staatse troepen en de Spanjaarden. In ruil voor de ontmanteling van het kasteel in Hoogstraten werd in 1606 het kasteel van Wouw ontmanteld. Snel volgde toen de aftakeling en aan de hand van vele afbeeldingen die later van de ruïnes gemaakt werden, kan men het verval aardig volgen. In het begin van deze eeuw was er praktisch niets meer van over.

GRONDGEBIED

In vroeger eeuwen was de gemeente Wouw veel groter dan nu het geval is. Uit grensomschrijvingen uit oude akten weten we dat vrijwel het gehele gebied van de gemeenten Roosendaal en Rucphen en een deel van Essen en Kalmt-hout aanvankelijk tot Wouw hebben behoord. Vanaf de dertiende eeuw brokkelde het gebied van Wouw steeds verder af. In 1810 volgde dan weer een uitbreiding toen de gemeente Moerstraten aan Wouw werd toegevoegd. Daarmee kwam de huidige gemeente Wouw tot stand.

Het gebied van de gemeente Wouw helt van zuid naar noord af. Het hoogste punt ligt aan de grens met Huijbergen. De hoogste delen liggen meer dan 10 meter boven NAP. Naar het noorden, waar de Spellestraat, de Blikken en de Triest liggen is het gebied lager dan drie meter. De Wouwse beek vormt verder een insnijding in het landschap en snijdt tot ver naar het zuiden een dal in, dat op drie meter hoogte ligt.

Op de kop van de Besterd in de omgeving van Wouwse Plantage komen terreinen voor, die tot de zeer oude ontginningen behoren (ca. 250 n. Chr.). Hier werd een aantal oude scherven en afslag van vuursteen gevonden.

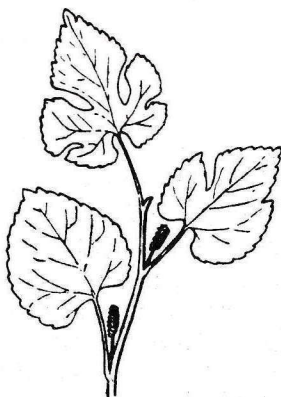
Later moeten deze plaatsen weer verlaten zijn en ze werden opnieuw met bos overdekt. Het kerngebied van Wouw zou tot de ontginning met bos begroeid zijn en dat vormde dan een overeenkomst met de toestand van de zandleemstreek in Vlaanderen. Ook daar was tot ver in de Middeleeuwen geen heide, maar bos op de lemige gronden te vinden. De toponiemen van Wouw schijnen daar ook op te wijzen, terwijl de naam Wouw zelf daar ook alle schijn van heeft.

LITERATUUR

Natuurlijk is dit slechts een fragment uit de Wouwse geschiedenis. We gebruikten hierbij het boek "Woide...die Wouda", een fraai boekwerk van 352 pagina's dat het gemeentebestuur in 1980 uitgaf. Het hoofdstuk "Wouw in de Middeleeuwen" door W.A. van Ham handelt geheel over het gebied van Wouw en het kasteel. Wie interesse heeft kan het boek tijdens het werkkamp rustig inkijken en eventueel voor een bedrag van f30,= mee naar huis nemen. Tijdens één van de avonden zal door ons trouwens een boekenstand worden ingericht van al het historisch materiaal dat van de gemeente Wouw voorhanden is.

Wouw, 9 juni 1985.

RENE HERMANS.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door financiële steun van de
Rabobank „Wouw ~ Kruisland”

